

บัณฑิตวิทยาลัย
ม.เกริก

หนังสือประกอบการเรียน วิชา ภาพยนตร์และวีดิทัศน์เบื้องต้น

ปฏิบัติการ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์

สุทิน ชาวหินฟ้า

Digital movie production

เนื้อหาครอบคลุม งานสร้างสื่อดิจิทัล
ภาพยนตร์ และ รายการทีวี วีดิทัศน์

มหาวิทยาลัยเกริก
หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์

เอกสารประกอบการเรียนวิชา
การผลิตภาพยนตร์และวีดิทัศน์
การเขียนบทภาพยนตร์และการแสดง

ผู้เขียน : สุคัน ชาวหินฟ้า

คำนำ

สื่อภาพยนตร์ คือศูนย์รวมศิลปศาสตร์ทุกแขนง สามารถตอบสนองจินตนาการของมนุษย์ ได้อย่างไร้ขีดจำกัด เมื่อผู้สร้างภาพยนตร์ได้ผนวกเอาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ทั่วโลก มาใช้ในการสร้างและการนำเสนอ เท่ากับได้เพิ่มพลังและศักยภาพในการสื่อสาร การโน้มน้าวใจผู้ชมมากเป็นลำดับต้นๆ สื่อภาพยนตร์ที่ผลิตขึ้น สามารถนำไปใช้งานการสื่อสารหลายด้าน เริ่มจาก ให้ความบันเทิง (ภาพยนตร์บันเทิง) ความรู้ (ภาพยนตร์สารคดี) นำเสนอแนวคิด และจินตนาการ (ภาพยนตร์สั้น) สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และการรณรงค์ (ภาพยนตร์โฆษณา) ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลองค์กร ประกอบกับช่องทางสื่อสารทุกวันนี้ ได้รับการตอบสนองจากเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่หลากหลาย ทำให้เกิดทางเลือกในการรับชมมากขึ้น นอกจาก การรับชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์แล้ว ผู้ชมยังสามารถรับชมได้จาก เครื่องเล่นซีดีที่บ้าน (home theatre) โทรทัศน์ดาวเทียม (digital tv) โทรทัศน์เคเบิล (cable tv) โทรทัศน์ออนไลน์ อินเทอร์เน็ตไร้สาย (ผ่านช่อง youtube.com) รับชมได้จากจอภาพยนตร์ จอทีวี จอโปรเจคเตอร์ และบนโทรศัพท์พกพา

การสร้างภาพยนตร์แต่ละเรื่อง ใช้ทุนสร้างสูง และแม้ว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์ จะตกอยู่กับผู้สร้างรายใหญ่ที่มีทุนทรัพย์และศักยภาพ ในความเป็นมืออาชีพก็ตาม แต่เทคโนโลยีการถ่ายภาพ การตัดต่อ การสร้างเอฟเฟค ได้รับการพัฒนาไปมาก และมีราคาถูกลง ทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์และซอฟต์แวร์ ทำให้ผู้สร้างรายย่อย ที่มีความสนใจในงานสร้างภาพยนตร์ มีโอกาสเข้าถึงผลงานอันยิ่งใหญ่ได้ เป็นที่กล่าวขวัญกันว่า ภาพยนตร์ต้นทุนต่ำ (low budget) ก็สามารถแข่งขันทั้งในด้านคุณภาพและรายได้ ไม่แพ้ภาพยนตร์ระดับอุตสาหกรรม ณ ห้วงเวลาและยุคสมัยแห่งความเท่าเทียมและความเสมอภาค ของการสื่อสารและเทคโนโลยี อาจกล่าวได้ว่า ภาพยนตร์ในยุคนี้ ได้เข้าสู่ยุควิสาหกิจภาพยนตร์ระดับมืออาชีพมากขึ้น จะเห็นได้จาก มีนักสร้างหน้าใหม่เข้าสู่วงการงานสร้างมากยิ่งขึ้น ทั้งในนามส่วนบุคคล และนิติบุคคล การแข่งขันมีทั้งด้านคุณภาพของสื่อภาพยนตร์ และช่องทางการเผยแพร่ ผู้สร้างที่มีโอกาสมีทุนระดับหนึ่ง ก็สามารถสร้างภาพยนตร์ตามจินตนาการของตนได้แล้ว ผ่านเวทีการประกวดภาพยนตร์นานาชาติ และผ่านช่องทางการเผยแพร่ออนไลน์ เป็นที่มาของการหารายได้ ซึ่งไม่ต้องพึ่งพาโรงภาพยนตร์เหมือนกับกลุ่มทุนสร้างขนาดใหญ่

นอกจากนี้ ในวงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างก็ให้ความสนใจ ต่อการนำสื่อภาพยนตร์ไปเผยแพร่ผ่านทีวีกันเป็นจำนวนมาก ทำให้งานด้านการผลิตสื่อภาพยนตร์โฆษณา ยังไม่ตบตัน แต่กลับเจริญก้าวหน้ามากขึ้น อันเนื่องมาจากการแข่งขัน ด้านการนำเสนอผ่านเอ็ฟเฟคต่างๆ ที่สอดใส่เข้าไปในภาพยนตร์ สร้างความตื่นเต้น รั้าใจผู้ชม ส่งผลต่อธุรกิจของผู้เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์

เอกสารเล่มนี้ อำนวยความสะดวกให้แก่ นักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์ ที่กำลังศึกษาวิชา นศ.33310 การสร้างภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film and Video Production) (ศึกษากระบวนการและวิธีการ การสร้างภาพยนตร์และวีดิทัศน์ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ก่อนการสร้าง ระหว่างการสร้าง และหลังการสร้าง) และรวมทั้ง นักศึกษาที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การแสดง การเขียนบทภาพยนตร์ ทำให้เอกสารเล่มนี้บางส่วน มีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิชา นศ.21209 ภาพยนตร์และวีดิทัศน์เบื้องต้น (Introduction to Film and Video) (ศึกษาความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับภาพยนตร์ วิวัฒนาการของเทคนิคและศิลปภาพยนตร์ คุณค่า บทบาท และอิทธิพลของภาพยนตร์ รวมถึงความรู้เบื้องต้นในการสร้างภาพยนตร์ การวิจารณ์ภาพยนตร์ และการใช้ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เพื่อการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์) และวิชา นศ.33309 การเขียนบทภาพยนตร์และการแสดง (Script Writing for Film and Performances) (ศึกษาหลักการ วิธีการ และเทคนิคการเขียนบทภาพยนตร์ และการแสดงต่างๆ) จึงหวังว่า นักศึกษาจะแสวงหาผลประโยชน์จากแหล่งความรู้ ที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนี้ได้เท่าที่ต้องการ

สุติน ชาวหินฟ้า

รายละเอียดวิชาเรียน และวิธีศึกษา

ชื่อวิชา	การผลิตภาพยนตร์และวิดีโอ (Film and Video Production)
รหัสวิชา	นศ.33310
ระดับ	ปริญญาตรี (หลักสูตร นิเทศศาสตรบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์)
ผู้บรรยาย	อาจารย์สุติน ชาวหินฟ้า

1. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความหมาย และหลักการพื้นฐาน การถ่ายภาพนิ่ง ภาพวิดีโอ การจัดแสงและเงา สี และเสียง ประวัติความเป็นมาของภาพยนตร์ องค์ประกอบและศิลปะภาพยนตร์ เทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์

ศึกษาโครงข่ายความสัมพันธ์ทั้งทางด้านภารกิจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ของบุคลากรและองค์กรการผลิตภาพยนตร์ ตั้งแต่ส่วนบริหาร (executive management) ส่วนศิลปกรรม (art department) ส่วนการถ่ายทำ (camera department) ส่วนการจัดการเสียง (sound department) ส่วนการตัดต่อและลำดับภาพ (editorial department) ส่วนเสื้อผ้าและการแต่งหน้า (wardrobe department) ส่วนฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก (props & sets construction department) ส่วนโยธา (grip department) ส่วนไฟถ่ายทำ (electric department) ส่วนสวัสดิการยานพาหนะ (security & transportation department)

ศึกษากระบวนการ ขั้นตอนการสร้างภาพยนตร์ ทั้งก่อนการถ่ายทำ ระหว่างการถ่ายทำ และ หลังการถ่ายทำ ตั้งแต่การจัดทำบทภาพยนตร์ การแยกบทภาพยนตร์ การจัดตารางการถ่ายทำ การวางแผนงบประมาณ การคัดเลือกผู้แสดง คัดเลือกโรงถ่ายและสถานที่ถ่ายทำ ตลอดจนการคัดเลือกทีมงาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ การนัดหมายและการประชุมทีมงาน การซักซ้อมต่างๆ ก่อนลงมือถ่ายทำจริง การจัดการกองถ่าย การตัดต่อลำดับภาพ การแก้ไข และการนำเสนอผลงานภาพยนตร์

ศึกษาและฝึกปฏิบัติ การจัดทำบทภาพยนตร์ (screenplay) บทถ่ายทำ (shooting script) บทภาพ (storyboard) และ การวางตำแหน่งการแสดง (blocking) การกำกับการแสดง กำกับภาพ และกำกับแสง

ศึกษาส่วนประกอบ วิธีใช้ กล้องสำหรับถ่ายทำภาพยนตร์ และ ฝึกปฏิบัติการใช้กล้องในสถานการณ์ต่างๆ ตามที่ปรากฏในบทภาพยนตร์

ศึกษาการออกแบบฉาก เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า ใบหน้า ทรงผม นักแสดง การจัดแสง ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ตามที่ปรากฏในบทภาพยนตร์ ตลอดจนเทคนิคการกำกับภาพยนตร์

ฝึกปฏิบัติการสร้างภาพยนตร์สั้น ด้วยกล้องวีดิทัศน์ โดยเริ่มตั้งแต่ กระบวนการเตรียมการก่อนถ่ายทำ การถ่ายทำ และการตัดต่อลำดับภาพ จนพิมพ์เป็นแผ่นซีดี หรือดีวีดี ตลอดจนการฉายและนำเสนอผลงานสร้างเพื่อวิจารณ์และประเมินผลงาน

2. วัตถุประสงค์

2.1 หลังจากศึกษาเอกสารคำสอน และเอกสารประกอบการเรียนในแต่ละบท ผู้เรียนสามารถตอบคำถามและอธิบายความหมายต่างๆ ที่อยู่ท้ายบท ได้ถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนข้อคำถามทั้งหมด

2.2 เมื่อศึกษาเรียนรู้ ลักษณะ องค์ประกอบ ศิลปะ วิธีการ และกระบวนการภาพยนตร์ ต่อไปนี้

(1) หลักและทฤษฎีพื้นฐาน การถ่ายภาพนิ่ง ภาพวีดิทัศน์ การจัดแสง-เงา ความหมายของสี และการใช้สี เสียงในภาพยนตร์ หลักนิเทศศิลป์-นิเทศโสตทัศน์ (audio-visual communications) และ หลักจิตวิทยาการสื่อสาร สำหรับสื่อภาพยนตร์

(2) หลักและทฤษฎี การเล่าเรื่องด้วยภาพ (narrative) แอคชั่น และตัวละคร การสร้างความหมาย จากฉาก (mise-en-scene) การแสดง (action-activity-rhythm) บทสนทนา (dialogue and stage direction) และการตัดต่อลำดับภาพ (editing)

(3) ภารกิจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนโครงข่ายความสัมพันธ์ ของบุคลากร และองค์การการผลิตภาพยนตร์ หลักและวิธีประเมินงานสร้าง และขอบเขตการวิจารณ์ภาพยนตร์

(4) กระบวนการขั้นตอนการสร้างภาพยนตร์ ทั้งก่อนการถ่ายทำ ระหว่างการถ่ายทำ และหลังการถ่ายทำ รูปแบบและวิธี การเขียนบทภาพยนตร์ (screenplay) บทสร้าง (shooting script) สตอรี่บอร์ด (storyboard) ตารางการถ่ายทำ (breakdown sheet)

(5) ลักษณะ ประเภท ส่วนประกอบ วิธีใช้ การบำรุงรักษา กล้องสำหรับถ่ายภาพยนตร์ อุปกรณ์ประกอบกล้อง ไลฟ์ การจัดแสง และไมโครโฟน

กลุ่มผู้เรียน สามารถจัดทำโครงการสร้าง วางแผน ลงมือปฏิบัติ กิจกรรมโครงการสร้าง จนเป็นผลสำเร็จ และผ่านเกณฑ์ประเมิน ด้านคุณลักษณะและด้านคุณภาพ จากคณะกรรมการผู้สอน ได้ในระดับไม่น้อยกว่า 2 จาก 4 คือ

2.2.1 กำหนดเรื่องที่จะสร้าง วางพล็อตเรื่อง และจัดทำบทภาพยนตร์ (screenplay) นำเสนอโครงการสร้าง (proposal sheet) ... ประเมินผลงานภาคปฏิบัติ ครั้งที่ 1 ... (ร้อยละ 10)

2.2.2 วางแผนและเตรียมงานสร้าง ตั้งแต่ จัดตั้งทีมงาน จัดทำบทสร้าง (shooting script) คัดเลือกนักแสดง เลือกสถานที่ถ่ายทำ จัดหาวัสดุอุปกรณ์การถ่ายทำ (camera and equipment)

อุปกรณ์ประกอบฉาก (props-sets | costume) เทคนิคพิเศษ (special effect) จัดทำตารางงานถ่ายทำ (breakdown sheet) ประชุมกองถ่าย (call sheet | blocking) และซ้อมการแสดง ซ้อมกล้อง ... ประเมินผลงานภาคปฏิบัติ ครั้งที่ 2 ... (ร้อยละ 25)

2.2.3 ปฏิบัติการ กองถ่ายทำภาพยนตร์ ลำดับคิวงาน (continuity) ซ้อมการแสดง กำหนดตำแหน่งการแสดง (blocking) ซ้อมกล้อง ถ่ายทำจริง ตรวจสอบไฟล์ภาพ เรียงคัตเรียงขึ้น ... ประเมินผลงานภาคปฏิบัติ ครั้งที่ 3 ... (ร้อยละ 30)

2.2.4 ตัดต่อแบบหยาบ (rough cut) ประเมินคุณภาพงานสร้าง ขั้นที่ 1 ตัดต่อแบบละเอียด (fine cut) ประเมินคุณภาพงานสร้าง ขั้นที่ 2 และตัดต่อรอบสุดท้าย ประเมินคุณภาพ ขั้นที่ 3 (ประเมินร่วมกันระหว่าง ทีมงานสร้าง และคณะอาจารย์ผู้สอน) ... (ร้อยละ 30)

1.2.5 นำเสนอผลงานโครงการ (แนะนำทีมงาน ภาพโปสเตอร์ เบื้องหลังการถ่ายทำ ฉายภาพยนตร์) รับฟังการวิจารณ์และการประเมินโครงการสร้าง จากคณะอาจารย์ผู้สอน ... ประเมินผลงานภาคปฏิบัติ ครั้งที่ 4 ... (ร้อยละ 5)

3. ขอบข่ายเนื้อหา และสาระสำคัญ

- บทที่ 1 ศาสตร์และศิลป์ ในภาพยนตร์
- บทที่ 2 บทภาพยนตร์
- บทที่ 3 การออกแบบ และเตรียมงานสร้าง
- บทที่ 4 อุปกรณ์การผลิตภาพยนตร์
- บทที่ 5 การอำนวยความสะดวกสร้าง และการกำกับภาพยนตร์
- บทที่ 6 การตัดต่อภาพและเสียง ด้วยระบบดิจิทัล
- บทที่ 7 การสร้างภาพยนตร์สั้น

4. การวัดผลและประเมินผล

ที่	รายการประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
1	การเรียนรู้จากทฤษฎีและตัวอย่างแบบทดสอบ แบบฝึกหัด รายงาน ที่ได้รับมอบหมาย	ระดับเต็มคะแนน 1.5 – 4.00
2	การจัดทำโครงการผลิต และ บทภาพยนตร์	เกณฑ์วัดระดับคุณภาพ 4 ระดับ คือ 4 = ระดับดี 3 = ระดับเหมาะสม 2 = ระดับพอใช้ 1 = ระดับปรับปรุง
3	การวางแผนและการเตรียมงานสร้าง	
4	ปฏิบัติการ กองถ่ายทำภาพยนตร์	
5	การตัดต่อลำดับภาพ และนำเสนอโครงการ	
6	การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมชั้นเรียน	
		เข้าร่วมกิจกรรม ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ของจำนวนครั้งที่เปิดเรียน (คิดเป็นจำนวนสัปดาห์)

สารบัญ

คำนำ	(3)
รายละเอียดวิชาเรียน และ วิธีศึกษา	(5)
บทที่ 1 ศาสตร์และศิลป์ ในภาพยนตร์	1
1.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภคภาพยนตร์	2
1.2 ทฤษฎีภาพยนตร์ แนวคิดและประเภท	6
1.3 มาตรฐานรูปแบบและเนื้อหา ของภาพยนตร์	13
1.4 ประวัติและความเป็นมา ของภาพยนตร์	21
1.5 เทคโนโลยีของระบบภาพและเสียง ของภาพยนตร์ยุคใหม่	40
1.6 กระบวนการผลิตภาพยนตร์	47
คำถามท้ายบท	49
บทที่ 2 บทภาพยนตร์	51
2.1 หลักการเล่าเรื่อง	51
2.2 องค์ประกอบของบทภาพยนตร์	58
2.3 การออกแบบ และการเขียนบทภาพยนตร์	66
คำถามท้ายบท	85
ภาคผนวก	86
บทที่ 3 การออกแบบ และเตรียมงานสร้าง	129
3.1 วิเคราะห์บท ตีโจทย์ให้แตก (break down screenplay)	130
3.2 ฉาก และองค์ประกอบฉาก (mise-en-scene & blocking)	133
3.3 นักแสดง และการแสดง	134
3.4 บทถ่ายทำ (shooting script)	138

3.5	การจัดทำตารางงานถ่ายทำ (breakdown script)	143
	คำถามท้ายบท	158
บทที่ 4	อุปกรณ์การผลิตภาพยนตร์	159
4.1	กล้องถ่ายภาพยนตร์	160
4.2	อุปกรณ์ประกอบกล้อง (camera accessories)	178
4.3	ไฟส่อง และอุปกรณ์จัดแสง	189
4.4	อุปกรณ์ประกอบฉาก	198
4.5	อุปกรณ์ทำเอฟเฟค เครื่องแต่งกาย	200
4.6	คอมพิวเตอร์	207
	คำถามท้ายบท	207
	ภาคผนวก	208
บทที่ 5	การตัดต่อภาพและเสียง ด้วยระบบดิจิทัล	213
5.1	การอำนวยความสะดวกสร้าง	213
5.2	การกำกับภาพยนตร์	234
5.3	การประเมินภาพยนตร์	268
5.4	กฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์ และการสนับสนุนการสร้างภาพยนตร์	273
	คำถามท้ายบท	285
	ภาพผนวก	287
บทที่ 6	การอำนวยความสะดวกสร้าง และ การกำกับภาพยนตร์	291
6.1	แนวคิด ความหมาย และ ความสำคัญของการตัดต่อภาพยนตร์	291
6.2	การตัดต่อภาพยนตร์ ด้วยระบบดิจิทัล	311
6.3	การตัดต่อเสียง	331
	คำถามท้ายบท	338
บทที่ 7	การสร้างภาพยนตร์สั้น	339
7.1	ปัจจัยเรื่องทุนสร้าง	339
7.2	การเตรียมงานสร้าง	345

7.3	การสร้างภาพยนตร์โฆษณา	365
7.4	การสร้างภาพยนตร์ เพื่อการประชาสัมพันธ์และการรณรงค์	368
7.5	กรณีศึกษา งานสร้างภาพยนตร์ เรื่อง Act of God	377
7.6	กรณีศึกษา งานสร้างภาพยนตร์ เรื่อง มากกว่าขอบคุณ (MERCY)	381
	คำถามท้ายบท	386
	ภาคผนวก	387
	บรรณานุกรม	393

